

sis, opacisque nascitur. Radix excalfacit, & adstringit: his conueniens, quos iecur, aut pulmonis inflammatio malè habet. contra purgationes vuluæ, decocta cum hydromelite assumitur.

Chryso-
me: confid.

Vires ex Ga-
leno.

Nomina.

QVI Chrysocomen in Italia mihi ostenderet, hactenus reperi neminem. Quamobrem in eo naturæ uiridario, plantis compluribus nobis incognitis referto, quod tantum in sui ipsius usum colit natura, ne omnibus exuta medicamentis, suis etiam languoribus mederi nequeat, eam & uirescere, & florescere omittamus, donec nobis, aut alijs compertam in communem quoque cognitionem, & usum prodere contingat. Interim tamen, ut nostrum institutum sequamur, uires eius ex Galeno subiiciam: quas ipse libro VIII. simplicium medicamentorum, ijs uerbis descripsit. Chrysocome uocatur & chrysites. Radix uincentes acrem simul, & adstringentem qualitates habet: quare neque multi usus est. Vsi tamen est decocta in melicrato in peripneumonij, & morbis hepaticis. Sed & menstruæ purgationis prouocandæ uim quandam obtinet. Χρυσόκομα sic Græci, ut etiam Chrysocome Latine dicitur.

Χρυσόγονον. CHRYSOGONVM. CAP. LI.

CHRYSOGONVM densè fruticat, quernis folijs, flore coronarij verbasci: radix ut rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atque imposta, muris aranei morfibz auxiliatur.

Nomina.

CHRYSOGONVM, nisi aliunde in Italian desiratur, inter plantas, quæ minime cognoscuntur, & ipsam perpetuò recensendum esse putauerim: uel nobis in abditißimis naturæ hortis, ubi delitescit, inuestigandum erit. Id siquidem hactenus mihi neq; inuenire, neq; ab alijs compertum uidere licuit in Italia. Quod Χρυσόγονον Græci, Latini quoque Chrysogonum dicunt.

Ἑλίχρυσον. HELICHRYSVM. CAP. LII.

Helichrysi cõ-
sideratio.

Fuch. error.

Helichrysi ui-
res ex Gal.

HELICHRYSON, quidam chrysanthemom, nõnulli & id amaranton uocant, quo deorum simulacra coronant. Ramulum habet candidum, uirentem, rectum, firmum: folia intercedentibus spatij angusta, abrotono similia: comam aureæ lucis, in orbem: umbella rotunda, ueluti siccis corymbis dependentibus: radice tenui. Nascitur in asperis, & torrentium alueis. Contra serpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ stillicidia, ruptaque, coma è uino pota opitulatur: ciet menses. Sanguinem concretum ventris ac vesicæ absumit, pota cum mulso: ieiunis, trium obolorum pondere, sistit destillationes, data in uino albo dilato. Vestibus inferitur, ut eas ab erodentium iniurijs tueatur.

HELICHRYSON copiosè prouenit in Hetruria in pratis gracili solo, incultisq; locis, stituculosi collibus, necnon etiam in fluminum alueis. Caule constat recto, æquali, ac lignoso, cubitalem longitudinem non excedente: folijs per interualla emergentibus, abrotoni æmulis: comantibus in cacumine floribus, aureo colore fulgentibus, & in orbem umbellæ modo coherentibus, corymbacea facie, ueluti myriophylli, uel agerati: qui exiccati aureum colorem diutius retinent. Proinde commode hyme, quòd eo tempore flores deficiant, puella siccum Helichrysum coronamentis suis inserunt, quemadmodum & Amarantum pureum, quod nostris Hetruscis uulgò dicitur Fioruelluto. Helichrysum depinxit Fuchsius in suis clarissimis de stirpium historia commentarijs, folio echij aculeato, & floribus buphtalmi. Quæ in pictura ipsam deceptum suspicor, quòd ea Helichryso minime respondere deprehendatur. Helichrysi meminit Plinius lib. XXI.

cap. XXV. ubi de eo disseruit his uerbis. Heliochrysum, inquit, quod alij Chrysanthemom uocant, ramulos habet candidos: folia subalbida, abrotono similia: ad solis repercussum aureæ lucis in orbem ueluti corymbis dependentibus, qui nunquam marcescunt, qua de causa deos coronant illo. Quod diligentissimè obseruauit Ptolemæus rex Aegypti. Nascitur in frutetis. Helichrysi sub Amaranti nomine mentionem fecit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, sic inquit. Amarantum facultatis est incidentis, & extenuantis. Coma igitur eius menses cum uino pota educit: & grumos sanguinis liquare creditur, non solam in uentre, sed & in uesica: sed tunc potius cum mulso bibenda.

AMARANTVM.

bibenda. Et omnes simpliciter fluxiones, pota desiccant, stomacho infesta. hec Galenus. Ceterum cum Helichrysum tam Dioscoridi, quam Galeno Amarantum dicatur, opportuna nobis sese offert occasio, ut hic AMARANTI purpurei, quod, ut paulo ante diximus, à nostris vulgò uocatur Fioruelluto, historiam, & uires tradamus, præsertim quòd puellis gratissimum sit hyeme in suis texendis corollis, utpote quod tam recens, quam siccum purpureum, ac flammæum colorem diutius conseruet. Hoc itaque folia profert ocimi maiora: caulem crassum, pinguem, subrubentem: florem spicatum, admodum purpureum. qui quanquam diu siccatum (ut supra dictum est) asseruatur, haudquaquam tamen suum deperdit colorem. Amarantum hoc, quantum equidem reor, memoriæ prodidit Plinius lib. XXI. cap. VIII. cum sic inquit. Amaranto non dubie uincimur. Est autem spica purpurea, uerius quam flos aliquis, & ipse sine odore. Mirumq; in eo gaudere decerpi, & lætius renasci. Prouenit augusto mense: durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus asseruatur. Mirumq; postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit. Summa eius natura in nomine est, appellato quoniam non marcescit. Hactenus de amaranto Plinius. Huic facultas inest (ut recentiorum quorundam fert opinio) frigida & sicca: proinde flos eius potus cæliacos, & dysentericos iuuat. Mensium abundantiam cohibet, & albas uteri fluxiones. Quinetiam cruenta expuentibus prodest, præsertim si in pulmone, uel pectore, uas aliquod fractum fuerit. Planta, quæ Grecis ἐλιχρύσον, & ἐλιόχρυσον, Latinis pariter Helichrysum & Heliochrysum appellatur: Italis, Helichriso.

Amaranti purpurei metio, & uires.

Nomina.

CHRYSANTHEMVM.

Χρυσάνθεμον. CHRYSANTHEMVM. CAP. LIII.

CHRYSANTHEMON aut caltha, nonnullis buphthalmos. herba est tenera, fruticosa, læues proferens caules, & multifida folia: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes, unde buphthalmi nomen traxit. propter oppida nascitur. cuius caules oleris uice manduntur. Flores cum cerato triti, steatomata discutere produntur. Regio morbo correptis, colorem bonum breui reddunt, si sequente longo balnei usu, post exitum ebibantur.

QUANQVAM non desunt, qui crediderint Buphthalmū, & Chrysanthemum unam, & eandem plantam esse, quòd paribus notis inter se certare uideatur; tamen si particulares quedam notæ in utrisque diligenter expendantur, facile inter has plātas discrimen aliquod notari deprehendetur. Quòd cum optime sciret Dioscorides, diuersis libris, diuersisq; capitibus de his speciatim disseruit. Quod utiq; minimè fecisset, si compertum habuisset, nullam inter eas intercedere differentiam. Quæ tamen hinc cognosci potest, primum quòd Buphthalmo folia insunt foeniculo similia, quæ planè capillaria constant: Chrysanthemo uerò tenera, multifida, minutimq; per ambitum laciniata. Deinde Chrysanthemum caules in cibis mædi aliorum olerum modo scribit Dioscorides: id quod de Buphthalmo agens silentio præterijt. Præterea flores Buphthalmo reddidit anthemidi similes: Chrysanthemo uerò luteos, & uehementer splendentes. Ceterum de horum uiribus differens, Buphthalmi flores, cum cerato tritos, tumores, duritiasq; discutere tradidit in uniuersum, & affirmatiuè locutus. Verum postea de Chrysanthemo scribens, huius flores, inquit, steatomata discutere produntur, particulariter,

Chrysanthemum confid.

Chrysanthe-
mi caput resti-
tutum.

Fuch. error.

Nomina.

et dubie locutus. Hæc sanè harum plantarum manifesta discrimina faciunt, ut credam, quòd aliquis antiquorum cu-
riosus, nimisq; sciolus Buphthalmum, & Chrysanthemum unam tantum referre plantam fortè existimans, omnia in
Chrysanthemo adiecerit, & confuderit, quæ libro tertio de Buphthalmo memoriæ prodidit Dioscorides. quem ad-
modum imprudenter de Ruta & Hyperico, Asaro & Bacchari ab alijs factum esse in præcedentibus ostendimus. Hoc
itaq; argumento fretus crediderim ego hoc modo Chrysanthemi caput esse legendum. Chrysanthemum herba est te-
nera, fruticosa, læues proferens caules, & folia multifida: flores luteos, admodum splendentes. Eius caules man-
duntur olerum modo. Flores cum cerato tritistomatata discutere produntur. Hinc itaq; sic Chrysanthemi capite
restituto, facile patebit, quantum aberrauerint ij, qui Chrysanthemum cum Buphthalmo confuderunt. Chrysan-
themum, cui nulla prorsus ex modò traditis reclamet nota, frequentissimum prouenit in Senensi agro prope Montem
nigrum oppidum ita appellatum, esturq; ibi à rusticis ueluti beta, & brassica. Buphthalmum uerò etsi antea à me nõ
uisum in nostris commentarijs Italica lingua conscriptis confessus essem; ad nos tamen hoc anno uerum Patauio alla-
tum esse superius in sua mentione indicauimus. quod etiam postea accepimus Pisis à Luca Ghino medico clarissimo, et
rei herbariæ peritissimo, omnibus prorsus adstipulantibus notis, quæ illi tribuuntur. Quo factum est, ut certius au-
sim affirmare Chrysanthemi historiam auctam, deprauatamq; esse in Dioscoride. Credidit Leonardus Fuchsius me-
dicus doctissimus in suo de plantarum historia commentario, Chrysanthemum illud esse ranunculi genus, quod folio
apij, luteis floribus, in pratis plurimum nascitur. Qua in opinione quantum, pace eius dixerim, hallucinetur, euiden-
tius omnibus esse puto, quàm ut à nobis ostendi debeat. Chrysanthemi meminisse Galenum in libris de simplicium
medicamentorum facultatibus, hætenus incompertum habeo. Eius nomen Græcum est χρυσάνθεμον: Latinum
item Chrysanthemum: Italicum, Chrysanthemo.

AGERATVM.

Αγέρων. AGERATVM.

AGERATVM ALIVD.

CAP. LIIII.

AGERATON fruticosa herba est, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis, origano ma-
ximè similis: umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, helicyso minor. Nomen ei inditum
est, quoniam diutissimè flos in sua coloris specie conferuetur. Vis decocti feruens: huius usæ nidor
vrinam cit, & vuluæ duritias emollit.

Agerati con-
sideratio.

NASCITVR Ageratum passim in uniuersa Hetruria, folijs origano proximis: floribus aureis, in umbella
emicantibus, helichrysi modo. Hanc herbam Mesues Eupatorium existimat, ut superius in Eupatorij commenta-
tione abunde diximus. Ea à nostris Senensibus uulgò appellatur herba Giulia. Agerati uires paucis perstrinxit
Galenus

Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Ageratum digerit, & inflammationes leuiter quodammodo resoluit. Quæ herba ἄγρια Græcè, Ageratum quoque Latine dicitur: Italicè, Herba giulia.

Nomina.

Περίστερον. VERBENACA.

CAP. LV.

PERISTEREON, siue verbenaca, nascitur in aquosis. Nomen ex eo duxisse uidetur, quod columbæ circa hanc perquam libenter uersari soleant. Dodrantis altitudine, & interdum amplius adolebit. Folia è caule prodeunt incisa, & subalbida. ea singulari ramo, radiceque sola, constare sæpius inuenitur. Folia cum suilla adipe recenti, aut rosaceo imposita, vuluarum dolores finire putantur: ignem sacrum illita ex aceto reprimunt: putrida vlcera cohibent: vulnera glutinant, veteraque ex melle ad cicatricem perducunt.

Ἱερά βοτάνη. SACRA HERBA.
CAP. LVI.

SACRA HERBA, quæ & peristereon nominatur, ramulos emittit cubitales, aut manusculos, angulosos: in quibus ex interuallis folia quercus, sed minora, angustioraque, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cæsius: radix longa, tenuis: flores purpurei, graciles. Folia cum radice in vino pota, illitave aduersus serpentes pollent. eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus in vini veteris hemina, quadragenis diebus, ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur: veteres tumores, & inflammationes mitigant: sordida vlcera purgant. Tota in vino decocta, tonsillarum crustas abrumpit: oris nomas gargarizatu cohibet. Aiunt si aqua spargatur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium à terra geniculum, cum folijs circundantibus: quartanis quartum. Sacram

vocant herbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesque commendetur.

VERBENACA Hetruscis uulgò Verminacola, alijs uerò Italis Berbena, & Berbenaca dicitur. Huius (ut ex his duobus capitibus elici potest) duo habentur genera, quæ hoc tantum inter se differunt, quod alterum caulibus in altum attollatur, raris ex interuallis proferens folia. Alterum uerò resupinatis caulibus humi procumbat, & numerosioribus folijs constat. Nec sanè alia inter hæc tum foliorum, tum florum deprehenditur differentia. Hinc fit, ut in suo insigni de stirpium historia commentario Fuchsum uirum alioqui eruditissimum, aperte errasse existimem: quippe qui discriminis causa Verbenacæ recte florem luteum tribuat. Quod tamen in Dioscoride mihi nunquam licuit inuenire: quemadmodum neque in Plinio, qui utranque Verbenacæ speciem libro XXV. cap. IX. his uerbis descripsit. Nulla tamen Romane nobilitatis plus habet quam hierobotane, aliqui peristereon, nostri uerbenacam uocant. Hæc est, quam legatos ferre ad hostes indicauimus. Hac Iouis mensa uerritur, domus purgantur, lustranturque. Genera eius duo sunt: foliosa, quam fœminam putant: mas rarioribus folijs. Ramulis utriusque plures, tenues, cubitales, angulosi. Folia minora, quam quercus, angustioraque, diuisuris maioribus: flos glaucus: radix longa, tenuis. Nascitur ubique in planis aquosis. Quidam non distinguunt, sed unum omnino genus faciunt, quoniam utraque eodem effectus habeat. Vtraque sortiuntur Galli, & præcinunt responsa. Sed magi utique circa hanc insanunt. Hæc perunctos impetrare quæ uelint existimant, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Colligi circa canis ortum debere, ita ut ne luna, aut sol conspiciatur, fauis antè, & melle terræ ad piamentum datis. Circum scriptam ferro effodi sinistra manu, & in sublime tolli: sic cari in umbra separatim, folia, caulem, radicem. hæc Plinius. Ex quibus uerbis, ut arbitror, facile deprehendi potest error Fuchsij Brunfelsium forte secuti, quod in suis de plantarum historia commentarijs primò editis, pro Verbenaca fœmina eam plantam depinxerit, quæ à Dioscoride, cæterisque antiquis scriptoribus Erigeron, siue Senecio nuncupatur, tametsi mutata sententia libro primo de compositione medicamentorum in ultima methodo, rectam uerbenacam perperam, meo iudicio, alteram sinapi speciem esse contendat. Cæterum haud nescius Galenus nullum, uel paruum inter utrasque uerbenacas discrimen esse, breuiter de earum uiribus sub una tantum specie differuit libro VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Verbenaca ideo peristereon appellata est, quod in ea peristère, hoc est, columbæ uersentur. Vim habet adeò desiccantem, ut uulnera conglutinet. Et libro secundo de compositione pharmacorum secundum locos, de antiquo capitis dolore scribens, sic inquit. Omnium porrò longè maximè discutit, & perfectè corroborat uerbenaca recta, maximè uiridis: imò & arida cum radicibus, & simul cum serpyllo, oleo incocta. Coniicienda etiam ad ea crocodiliadis maximè

Verbenacæ consideratio.

Fuch. error.

Verbenacæ uires ex Gal.

iuxta

vocant herbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesque commendetur.

VERBENACA Hetruscis uulgò Verminacola, alijs uerò Italis Berbena, & Berbenaca dicitur. Huius (ut ex his duobus capitibus elici potest) duo habentur genera, quæ hoc tantum inter se differunt, quod alterum caulibus in altum attollatur, raris ex interuallis proferens folia. Alterum uerò resupinatis caulibus humi procumbat, & numerosioribus folijs constat. Nec sanè alia inter hæc tum foliorum, tum florum deprehenditur differentia. Hinc fit, ut in suo insigni de stirpium historia commentario Fuchsum uirum alioqui eruditissimum, aperte errasse existimem: quippe qui discriminis causa Verbenacæ recte florem luteum tribuat. Quod tamen in Dioscoride mihi nunquam licuit inuenire: quemadmodum neque in Plinio, qui utranque Verbenacæ speciem libro XXV. cap. IX. his uerbis descripsit. Nulla tamen Romane nobilitatis plus habet quam hierobotane, aliqui peristereon, nostri uerbenacam uocant. Hæc est, quam legatos ferre ad hostes indicauimus. Hac Iouis mensa uerritur, domus purgantur, lustranturque. Genera eius duo sunt: foliosa, quam fœminam putant: mas rarioribus folijs. Ramulis utriusque plures, tenues, cubitales, angulosi. Folia minora, quam quercus, angustioraque, diuisuris maioribus: flos glaucus: radix longa, tenuis. Nascitur ubique in planis aquosis. Quidam non distinguunt, sed unum omnino genus faciunt, quoniam utraque eodem effectus habeat. Vtraque sortiuntur Galli, & præcinunt responsa. Sed magi utique circa hanc insanunt. Hæc perunctos impetrare quæ uelint existimant, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Colligi circa canis ortum debere, ita ut ne luna, aut sol conspiciatur, fauis antè, & melle terræ ad piamentum datis. Circum scriptam ferro effodi sinistra manu, & in sublime tolli: sic cari in umbra separatim, folia, caulem, radicem. hæc Plinius. Ex quibus uerbis, ut arbitror, facile deprehendi potest error Fuchsij Brunfelsium forte secuti, quod in suis de plantarum historia commentarijs primò editis, pro Verbenaca fœmina eam plantam depinxerit, quæ à Dioscoride, cæterisque antiquis scriptoribus Erigeron, siue Senecio nuncupatur, tametsi mutata sententia libro primo de compositione medicamentorum in ultima methodo, rectam uerbenacam perperam, meo iudicio, alteram sinapi speciem esse contendat. Cæterum haud nescius Galenus nullum, uel paruum inter utrasque uerbenacas discrimen esse, breuiter de earum uiribus sub una tantum specie differuit libro VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Verbenaca ideo peristereon appellata est, quod in ea peristère, hoc est, columbæ uersentur. Vim habet adeò desiccantem, ut uulnera conglutinet. Et libro secundo de compositione pharmacorum secundum locos, de antiquo capitis dolore scribens, sic inquit. Omnium porrò longè maximè discutit, & perfectè corroborat uerbenaca recta, maximè uiridis: imò & arida cum radicibus, & simul cum serpyllo, oleo incocta. Coniicienda etiam ad ea crocodiliadis maximè

Verbenacæ consideratio.

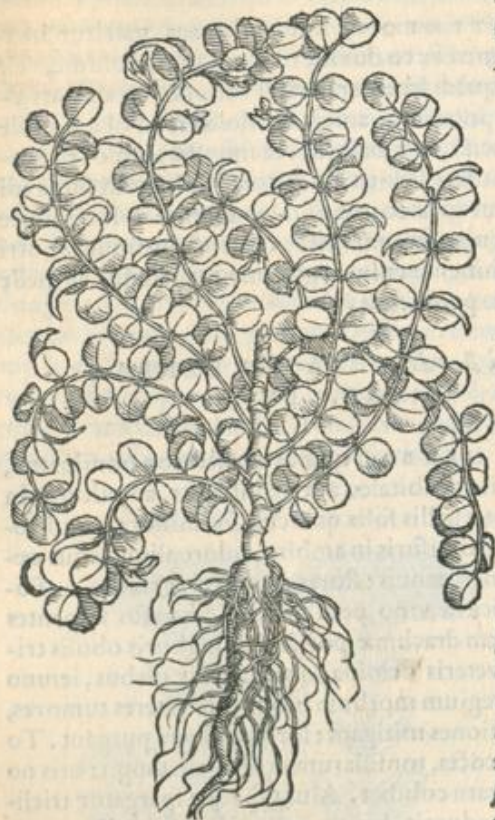
Fuch. error.

Verbenacæ uires ex Gal.

iuxta

Nomina. *iuxta aquas nascentis radix. Quin & ipsam per se uerbenacam, si oleo incoxeris, caputq; inde rigaueris, omni ca-*
pitis dolori antiquo ex frigiditate, aut ex crasis humoribus oborto medeberis. Primum Verbenacæ genus Græcis

ASTRAGALVS.

Astragali con-
sideratio.Astragali ui-
res ex Gal.

HYACINTHVS.

Nomina.

Hyacinthi cõ-
sideratio.

Ἀστράγαλος. ASTRAGALVS. CAP. LVII.

ASTRAGALVS paruus est à terra frutex, folijs, & ramis ciceri fimilis: flore purpureo, paruo: radice ro-
tunda, raphani modo grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, veluti cornua, inter se
implicatas, gustu adstringentes. Nascitur in ventosis, o-
paciis, & in niualibus. eo Memphis Arcadiæ scatet. Alu-
uum sistit radix in uino pota: vrinam mouet: vetustis
vleribus sicca efficaciter inspargitur: sanguinem sup-
primit. ægrè propter duritiam tunditur.

ASTRAGALVS frequens nascitur in agro Tridentino,
in uallis Ananiæ montibus, folio ciceris maiore, floribus purpu-
reis: radice raphani æmula, adnatis appendicibus firmis, nigris,
præduris, inter se implicatis, & gustu adstringentibus. Astra-
galus aliter à Plinio, quam à Dioscoride describitur. Plinius si-
quidem libro XXVI. cap. VIII. Astragalum his notis repræsen-
tauit. Astragalus, inquit, folia habet longa, incisuris multis, ob-
liqua, circa radices: caules tres, aut quatuor: florem hyacinthi:
radices uillosas, implicatas, rubras, præduras. Nascitur in petro-
sis, apricis, & iisdem niualibus, sicut Pheneo Arcadiæ. Me-
minit Astragali Galenus libro VI. simplicium medicamentorum,
ubi ita scriptum reliquit. Astragalus frutex est exiguus, radices
habens adstrictorias: quamobrem etiam in numero est non infre-
nuè exiccantium. Nam ulcera uetera cicatrice obducit, et aluum
fluxu tentatam sistit, si quis in uino decoctam radicem bibat. Plu-
rimus huius fruticis prouentus est in Pheneo Arcadiæ. Is Græ-
co nomine ἀστράγαλος dicitur: Latino similiter Astragalus:
Italico, Astragalo.

Ἰάκινθος. HYACINTHVS. CAP. LVII.

HYACINTHVS folia habet bulbi: dodrantalem
caulem, læuem, minimo digito tenuiorem, herbacei
coloris: comam procumbentem, florum purpureorum
plenam, incuruam: radicem quoque bulbaceam. Quæ,
vt creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatè coër-
cet, & non patitur erumpere: sistit aluum pota, & vri-
nam impellit: phalangiorum moribus auxiliatur. Sem-
en adstringentius est, theriacis expetitur: regiū mor-
bum emendat, cum uino potum.

HYACINTHVS in uniuersum in campestribus inter
segetes, & in syluis prouenit: folijs, & radicibus bulbaceis: cau-
le dodrantali, uiridi, tenui, læuiq;: floret cum uiolis circa finem
Martij, & Aprilis initium: florentem emittit comam, ab ipso cau-
lis medio usque ad summum purpureis circumdatum floribus, qui
maturescens ad terram incuruantur, perdurantq; diu antea-
quam contabescant. Hetruscis nostris Hyacinthi uulgò uocantur
Cipolle canine. Flores primo statim exortu nostrates pueri col-
ligunt ob purpurei coloris præstantiam. Cæterum scire conue-
nit, quòd Hyacinthus hic non est ille, quem ex Aiacis sanguine
editum

editum poëta fabulantur, in cuius flore ipsius Aiæcis nomen primis literis expressum legitur. Siquidem is (ut poëtae canunt) florem profert rubentem, lilio adsimilem. Hyacinthi vires memorie prodidit Galenus libro VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando: secundi uero completi, aut certe tertij incipientis in refrigerando. Itaque pueros diutissime seruare impuberes illita cum uino creditur. Semen leuiter extergit, & adstringit: quamobrem & ipse regio morbo laborantibus exhibetur in uino, ordine quidem tertio quadantenus desiccans, ceterum in medio consistens caliditatis, ac frigiditatis. Planta Græcis Ἑλένη = βοῦς, Latinis item Hyacinthus appellatur: Italis, Hiacinto: Germanis, Mertzten bluomen: Hispanis, Mayos flores: Gallis, Vaciett.

Hyacinthi uires ex Gal.

Nomina.

20 PAPAVER ERRATICVM. PAPAVER SATIvvm.

Μήκων ἑρταῖς. PAPAVER ERRATICVM. CAP. LIX.

PAPAVER erraticum, quod rhœada vocant, vere quidem in aruis cum hordeo nascitur: flore protinus deciduo, vnde & nomen apud Græcos accepit. Folia erucae, aut origano, aut eichorio, aut thymo similia spectantur, sed longiora, diuisa, scabra: iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos syluestris anemones, puniceus, interdum albus: oblongum caput, sed quàm anemones minus: semen rufum: radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinque, aut sex in vini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis, quibus somnus accersendus est. Semina acetabuli mensura ex aqua mulsa pota, aluum leniter emolliunt: ad idem præstandum mellitis placentulis, & dulciarijs libis admiscetur. Folia cum calycibus illita, inflammationes sanant: eorundem fotu, & perfusione somnus allicitur.

Μήκων ἡμερος. PAPAVER SATIvvm. CAP. LX.

E SATIUI papaueris genere, quod hortense est, semen in panem densatur, qui sanis in vsu fit: eo etiam ex melle pro sesama vtuntur: thylacitin vocant. Capitulum habet longum, & semen candidum. Syluestre uerò caput habet insidens, demissumque, & nigrum semen: quod pithitis nominatur: nonnullis tamen & ipsum rhœas dicitur, quoniam eius scapo lacteus succus emanat. Tertium magis syluestre, & ad medicinas valentius, multò his longius, productiore capitulo. Omnium in commune natura refrigeratrix. quare si capita ipsa, & folia decoquantur in aqua, somnum fotu conciliabunt. Bibitur decoctum contra vigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplasmatibus admisti, ignibus sacris, & inflammationibus profunt. Tunduntur quoque virides, & digeruntur in pastillos, qui

ficcati

Opium.

siccati ad usum reconduntur. Capita quoque per se in aqua coquuntur ad dimidias, iterumque adiecto melle, dum humor coeat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tussi, arteria fluxionibus, & celiacorum affectu, doloris leuamentum præbet. efficacius tamen redditur, addito hypocistidis succo, & acacia. Papaueris nigri semen tritum cum vino bibitur, contra citam aluum, & fœminarum profluvia. in peruigilijs fronti, temporibusque illinitur ex aqua. Opium eius magis refrigerat, inspissat, siccaturque. Sumptum erui magnitudine, dolorem finit, concoquit, & somnum allicit: tussi, atque celiacorum valetudini auxiliatur: verum si copiosius hauriatur, nocet, cum lethargicos efficiens interimat. Ad dolores capitis cum rosaceo perfusum, efficax est: aurium dolori cum amygdalino, myrrha, & croco instillatur: inflammationibus oculorum cum torrefacto oui luteo proficit: igni sacro, & vulneribus cum aceto: podagris, cum lacte mulieris, & croco. somnum accersit subditum sedi pro balano. Optimū habetur graue, & densum, gustu amarum, odoratu soporiferū, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neque asperum, neque grumosum, quod inter colandū non vt cera coeat, & in sole diffundatur: dein ad motum lucernis, non atra luceat flamma: extinctum denique odoris uim conferuet. Sed opion glaucio, gummi, aut syluestris lactucæ succo adulterant. Verum glaucio fucatum, in dilutione croci colorem reddit: lactucæ succo fictum, exiliter spirat, & asperius spectatur: gummi uitiatum splendescit, & infirmum est. Nec desunt, qui eò dementia deuenierint, ut adipem ei admiscerent. Fictili nouo torretur ad oculorum medicamenta, dum mollius, atque rufius appareat. Diagoras, vt Erasistratus author est, usum eius damnauit, oculorum lippitudinibus, & aurium vitijs infundi uetans, quoniam uisus aciem hebetaret, & soporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo protinus excæcari, si non adulteraretur. Mnesidemus usum duntaxat olfactandi probauit, quoniam ad conciliandum somnum conueniret: alioqui nobis vt noxio interdicit. Quæ commentitia esse experimento deprehenduntur: siquidem effectus, uirium huiusce medicamenti fidem faciunt. Quare non alienum fuerit scriptis mandare, quoniam modo is excipitur succus. Aliqui capita ipsa, & folia tundunt, & prælo exprimunt, terentesque in mortario digerunt in pastillos: id meconium uocatur, multum opio ignauius. Porro opij faciendi ratio hæc est. Cum ros in eo exaruerit, cultro decussatim in stellas, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lacrymam exeuntem digito in concham abstergere: nec multo post redire, ut concreta inueniatur: etenim quæ tum, aut postero die etiam offenditur, in uetere pila teri debet, & in pastillos cogi. cum tamen inciditur, retrocedendum est, ne uestibus succus deradatur.

Papaueris erratici consideratio.

Papaueris satiuu consideratio.

SPECTANTUR Maio mense Papauera erraticia rubentibus floribus nitentia, in aliquibus campestribus locis adeo numerosa, ut deceptis oculis, campi uideantur coccineis uelaminibus uestiti. Horum flores non desunt, qui affirmēt lateris dolori, qui Græcis *ῥαλεργίτις* dicitur, mirifice mederi: in quem usum eos siccatos in puluerem redigunt, & in potu exhibent. Ab hoc experimento nonnulli medicorum edocti, ex ipsorum florum recentium succo ter, aut quater iterato diluto, serapium conficiunt: quo postmodum magno, ac prospero successu in pleuriticis utuntur. Tridentina rura Papaueris erratici folia prima statim germinatione olerum modo decoquunt, sumuntque in cibum caseo, & butyro admistis. Nec mirum sanè, cum etiam Theophrasti etate (ut ipse scriptū reliquit lib. IX. cap. XIII. de plantarum historia) eadem sumerentur in cibis. Loco enim citato ita de eo scribit Theophrastus. Papauer erraticum uocatum non absimile intubo erratico constat: quare in usum uenit cibarium. Nascitur in aruis potissimum inter hordea. Florem rufum producit: caput pollicaris unguis magnitudine. Legitur ante hordei messem, atque uiridius etiam. purgat inferius. hæc Theophrastus. Sed iam de Papauere satiuo, siue domestico nobis differendum est. Videtur Dioscorides cum satiuo duo syluestris Papaueris genera tradidisse, et hoc nomine hæc ab illo distinxisse. Quia in re animaduertendum est, ne aliquis fortasse decipiatur, quod omnes hæc papauerum species ab agricolis seruntur. Verum illud duntaxat mea quidem sententia, hortense appellauit Dioscorides, quod albo constat semine, quoniam hoc frequentius in uiridarijs, & hortis prope ædes feritur. Cetera uero syluestria nominauit, non quod sponte, & per se nascantur (seruntur enim omnia) sed quod asperiora, hirsutioraque proueniant tum caule, tum capitibus, tum etiam folijs: quod præterea nigrum, asperumque præferant semen: quod denique serantur in campestribus segetum, & leguminum modo. Rem autem se ita habere testari uidetur Plinius libro XIX. cap. VIII. cum sic inquit. Papaueris satiuu tria genera: Candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur. Hoc & panis rustici crustæ inspergitur adfuso ouo inhaerens, ubi inferiorem crustam apio, githaque cereali sapore condunt. Alterum genus Papaueris nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus exprimitur. Tertium genus rheciam uocant Græci, id nostri erraticum dicunt. Sponte quidem, sed in aruis cum hordeo maxime nascitur. hæcenus Plinius. Papauere candido passim abundat Hetruria. Vtrisque uero nigris scatet uniuersa Insucrium tellus: sed præcipue apud gentes, quæ Tridentinas incolunt ualles, ubi Papauera hæc copiose seruntur in campis, & inter legumina, præsertim inter fabas. Ibi siquidem eius semine uescuntur homines, immisto placentulis, quas ex pasta foliosa multiplici inuolucro conficiunt. Comedunt illi quidem hæc placentas ad saturitatem usque: nec ob id tamen unquam (quod mirum alicui fortasse uidebitur) diuturniore somno capiuntur, neque ueternosi fiunt. Quin nec illi etiam, qui Stiriam, superioremque Austriam incolunt, in ueternum incurunt: est oleum è nigri papaueris semine expressum in cibis continue assumant, oliuarum olei uice. Ea demum experientia fecit, ut intrepidè quandoque ausus sim Papaueris seminis cremorem hordei decocto expressum in ardentissimis febribus ad sitim extinguendam, somnumque conciliandum etiā largius exhibere. Hinc præterea factum est, ut cum metum excusserim, & deposuerim, quem mihi olim præceptorum meorum graues admonitiones

tiones incusserant, & ingesserant. Ceterum ex incisus Papauerum capitibus opus, siue succus manat, qui in Opium uocatum addensatur, ut scite docuit Dioscorides. Et quanius Opium quarto excessu frigidum statuatur; tamen si ex sapore, & effectu rerum temperamenta, & qualitates cognoscuntur, opium nostri usus (quantum equidem deprehendere potui) non modo gustu amarum percipitur; sed etiam acre, adeo ut paululum in ore detentum linguam, & palatum exulceret. Vnde haud dubie colligi posse putauerim, calidissimas illi inesse qualitates. Cuius rei fidem augere potest, quæ ex eo prodit odoris grauitas. Veruntamen ne impudentis, atque arrogantis nomen subeam, quod in hoc omnium ferè medicorum sententiam destruere uelim, eorum iudicio rem hanc æstimandam relinquam, qui ante nos opij tum qualitates, tum facultates diligentissime expendunt. Sed forte ea acris, amaraq; facultas in opium facile inuehitur ex glaucij adulteratione, quod illi sepius admiscunt, ut Dioscorides adnotauit. Illudq; argumento esse potest, quod aqua colliquatum croceum colorem reddat. Adde quod opium, quod hodie ad nos conuehitur, non est illud uerum & legitimum è lacryma, quæ ex inciso papaueris capite exierit, concretum, sed potius hoc è foliorum, & capitum contritorum succo confectum est: idq; meconium uocatum erit, opio longè deterius. Papauerum uires memorie prodidit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Papauer alterum Rhœas nuncupatur, quod scilicet celeriter flos eius defluat. Alterum domesticum, quandoquidem colitur. Quin & alteræ duæ sunt præter has species syluestris papaueris: alterum uelut incidentem calycem sustinens: alterum longiorem quàm illud calycem obtinens, totum autem procerius, ac squalidius. Ab hoc succus defluit, atq; hinc est, quod hanc speciem quidam Rhœada nominent. Porro omnium facultas refrigeratoria est. Ceterum satui semen, quod & thylacite cognominant, mediocriter somnum conciliat, iusu candidum: proinde pani ipsam inspergunt, ac melle maceratum edunt. At eius, quod primo loco recensimus, cuius florem celeriter decidere posuimus, ualidius semen refrigerat, ita ut nequaquam eo quis innoxie solo uti possit, sicut satiuo siue domestico melli admiscens. Admodum uero, si ita sumptum sit, somnum conciliat. Ceterum pusillum eius inspergunt ijs, qui ex melle conficiuntur bellarijs, atque placentis, panibusq;. Porro tertio loco dicti semen atrum etiam medicamentosum est, admodum refrigerans. At quod quarto loco positum est, omnium est medicatissimum, tum in semine, tum in calyculis, tum in folijs, tum in succo. Valide enim refrigerat, ad stuporem usque, & mortem perducens. quare medici quò probè eo utantur medicamentis miscentes, frigiditatis uehementiam retundunt. Est enim ex quarto, & ultimo refrigerantium ordine. Porro quo pacto maxime ex methode misionem facere oporteat, non est præsentis tractationis proprium. Et lib. ii. de compositione medicamentorum secundum locos, de dolore capitis agens citra manifestas causas oborto, ita de opio differit. Rarò, inquit, cogimur pharmacis ex opio uti, cum uidelicet præ doloris uehementia homo de uita periclitatur. Quanquam & tunc solidæ partes ex eius usu offendantur, adeo ut post hæc correctione opus habeant. Sic & ex opio collyria multis detrimento fuerunt, adeo ut debilem oculum reddiderint, & uisus hebetudinem, amblyopiam Græcis appellatam, induxerint: uelut etiam auditus grauitatem inducunt quæcunque ad uehementem aurium dolorem ex papaueris succo sunt composita. Idem Galenus lib. iii. eiusdem tractatus, de aurium inflammationibus agens, sic inquit. Pharmaca ex papaueris succo omnia sensum stupefaciunt: & ob id sanè necessario cogimur ipsis uti ubi nullum aliud mitigatiuum opem tulit. hæc Galenus. Ex quibus sanè omnibus admoniti esse debent medici, ne temerè, aut inconsultè ad usum opij se conferant. Sed ratio, qua id corrigendum, administrandumq; sit, ex ipso Galeno colligi potest, libro viii. de compositione pharmacorum secundum locos, ubi ita scriptum reliquit. Calefacientia miscentur, quæ refrigerantium stupefactionem deducere possunt, cum illa ipsa per se tardi transitus existant. Hæc igitur ubi quis inaudierit, quantitatem consideret simplicium pharmacorum, quæ in compositiones miscentur. Ex hac enim sciet num magis, an minus efficere possit compositum pharmacum, ea quæ promittit. Si nanque refrigerantia plura apparuerint, sensum affectorum magis obtundit. & quantum caloris in ipsa particula fuerit, etiam hunc extinguit. Vbi uero calefacientia fuerint aucta, minus quidem hæc efficiet ipsum pharmacum, innocentiùs autem reddetur. Nosse enim oportet, corpora uiuentium mortificationi simile quippiam perpeti ab omnium ex opio, hyoscyamo, & mandragora compositorum pharmacorum usu: nimirum causas dolorem insensibilibus factis, & multi sanè qui assidue talia accipiunt, ad immedicabilem frigiditatem particulas perducunt. Papauer erraticum sic Latinis, μηκων ποτας Græcis appellatur: Italis, Papauero saluatico: Germanis, Klapper rosen: Hispanis, Amapolia & Papoulla: Galilis, Coquelourdeis. Papauer uero satiuum Latine dictum, μηκων ημερος Græcè uocatur: Arabicè, Thaxthax, seu Chaschas: Italicè, Papauero domestico: Germanicè, Magsomen: Hispanicè, Dormidera: Gallicè, Pauot. Quod deniq; Græci οπιον, & μηκωνιον, Latini item Opium & Meconium dicunt: Mauritanii, Afium: Itali, Opio.

Papaueris luc
ci, siue Opij
facultas.

Papaueru ui-
res ex Gal.

Papaueris
amblyopia

Papaueris
amblyopia

Papaueris
amblyopia

Nomina.

Papaueris
amblyopia

50 ΜΗΚΩΝ ΚΕΡΑΤΙΤΗΣ. PAPAVER CORNICVLATVM. CAP. LXI.

PAPAVER ceratites, id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, verbasco similia, in ambitu syluestris papaueris more serrata: caule non dissimili: flore pallido: calyculo sceni græci, in corniculorum modum inflexo, vnde nomen mutuatur: semine papaueris, pusillo, nigroque: radice per summa cespitum, nigra, crassa. nascitur in maritimis, & asperis. Radici ea vis inest, vt in aqua decocta ad dimidias coxendicum, & iecinoris affectus potu sanet. prodest his, qui crassa quædam, & araneosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa potu. Crustas emarginant, illita ex oleo folia floresque: argema ac nubeculas iumentorum, perunctas abstergunt. Sunt qui glaucium hoc papaueris genere facitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione.

ΜΗΚΩΝ